

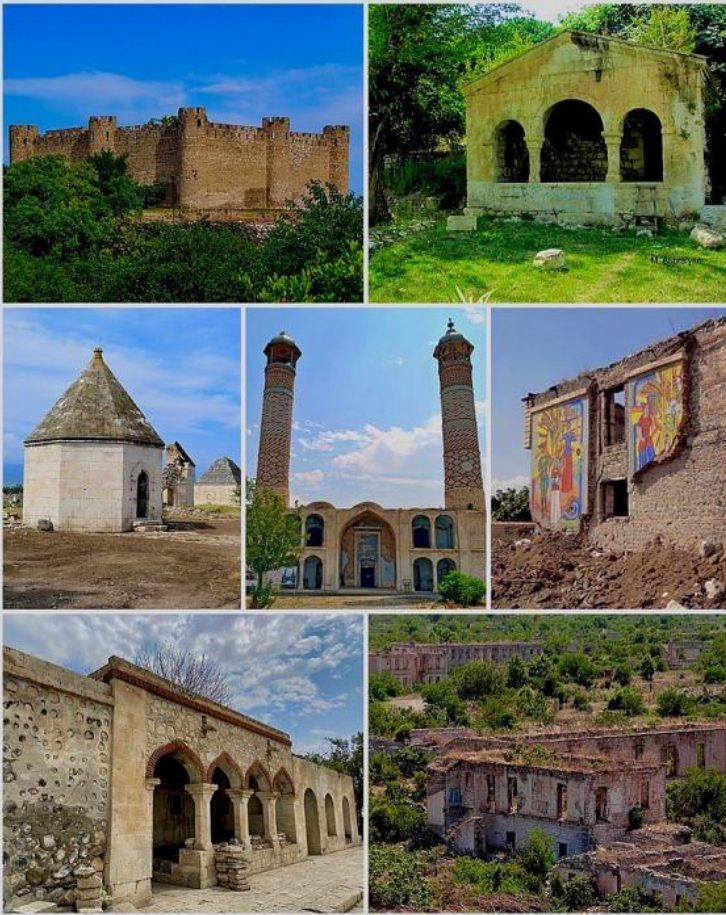

Qarabağ Azərbaycandır!

Dilarə Adilova

“Görüm abad olsun ol Qarabağı...”

Ağdam deyəndə ilk növbədə Birinci Qarabağ müharibəsində verdiyi 6 minə yaxın Vətən fədaisini – şəhidini düşünürəm. Şuşaya dayaq, Füzuliyə arxa, Xocalıya ümid olan ağ damlı şəhəri düşünürəm. Sonra da gözəl-gözəl imarətləri gəlir gözümün qabağına. «İmarətli» günləri... Bir məclisdə ortayaşlı qadın söhbət edirdi ki, Sovet vaxtı hind filmlərində milyonçuların villalarına baxıb «ah» çəkənlərə deyirdim ki, siz Ağdamın evlərini görməmişiz... Həmin evlərdən çıxan insanların illərlə yataqxanalarda ömrü çürüdü.

Gözəl Qarabağın ürəyində yerləşən Ağdam o qanlı hadisələr başlayandan «müharibənin paytaxtı» olub. Əslində, Ağdam həmişə paytaxt olub, ticarət, rifah paytaxtı. Təcavüzkarlar Ağdamı təhvil verməyə məcbur qalanda qarğış edirdilər ki, o torpaqlarda bizim gözümüz, ah-vayımız qalıb, orada sizə (yəni bizə!) xoşbəxtlik yoxdur. «Ağıldankəmliyin ilk əlaməti utanmaq hissindən məhrum olmaqdır» (Z.Freyd). Bizimcə desək, Allah adamı (burada bütöv bir qövmü! Qəzəbin şiddətinə bax!) cəzalandırmaq istəyəndə birinci aqlını alır. «Ağdam bizim vətənimizdir» şüarı «Şahpələngova»nın erməni ailəsi olması məntiqi ilə eynidir. Ha fikirləşdim, «itin duası qəbul olsaydı, göydən sümük yağardı» misalını çəkməkdən savayı, ağılıma bir şey gəlmədi.

Demək nə qədər ağır olsa da, Ağdam işğaldan sonra böyük bir qəbiristanlığı xatırladırdı, uçurulub dağıdılmış evlərin qalıqları da baş daşlarını. «Nə qar yağmağa ağ damlar vardı, nə də quşlara yuva qurmağa ağaclar». Faciə, fəlakət, dəhşət, vəhşət! Düşmənin nifrəti daşda, divarda, yolda, bağda, bağıtda, ağacda, yarpaqda – bir sözlə, hər addımda və hər şeydə istəməyə-istəməyə adamın gözünə girirdi. Canlı görünər deyir ki, hələ televizor instalyasiyanı bir az

Qarabağ Azərbaycandır!

«malalayır», orta və uzaq planı gizlədir, ağaclarda tək-tük görünən xurma, armud, nar ümumi panoramı canlandırmaq istəyir. Mənzərənin əslisi adamı reallıqdan ayırır, həcmi – insan və erməni müqayisəsi ətrafında dərin düşüncələrə qərq edir. İstər onlayn gör, istər oflayn, lap get peykdən bax, təəssüf ki, heç nə dəyişmir. Ağdam yoxdu! Qurmaq deyil ki, əllərindən gəlsin... Nədən yaranıblar, kimdən törəyiblər? Heyvan kimi heyvan deyillər, insan kimi insan sayılmazlar... Bizim Qarabağ saqamızın memarı Pənahəli xanın 1751-1752-ci illərdə inşa etdirdiyi Şahbulaq qalası qalıb, onu da yəqin necəsə, öz adlarına çıxmaq istəyirlərmiş. Məscid qalıb, onu da hədəf, istiqamət üçün saxlayıblar. Bu məscid son 30 ildə hansı vandallıqlara məruz qalmayıb, nələrə şahidlik etməyib? Alqan içində gətirilən Xocalı şəhidlərini qəbul edib, şəriət qaydasındada dəfn edib, 30 il düşmənin tapdağına, istismarına, təhqirinə dözüb.

Şəhərlər tək öz tarixi abidələri, görməli yerləri, qədim məhəllələri ilə məşhur olmur, həm də nekropolları, panteonları ilə tanınır. Camaatı şil-şikəst, lüt-üryan qovandan, mülkləri son mıxına qədər soyandan sonra da ürəkləri soyumayıb (bizi qınayanlar, indi biz necə soyuyaq?), goreşən kimi üz veriblər qəbiristanlıqlara. Mərmər qəbirüstlərini çıxarıblar, nə mümkündü aparıblar, qalanını da ərinməyib buldozerin altına verib şumlayıblar. Ən böyük təhqirə Ağdamın siması – Qarabağ xanlarının türbələri, Xurşidbanu Natəvanın məzarı yerləşən İmarət-Qərvənd qəbiristanlığı məruz qalıb.

Natəvanın Almaniyada yaşayan kötücəsi Lev İsmixanov-Laytman yaşadığı şəhərdə Xocalı soyqırımına həsr edilmiş sərgi təşkil etmiş, Qarabağ müharibəsində Azərbaycanın haqlı mövqeyini alman ictimaiyyətinə çatdırmaqda böyük təbliğat-təşviqat işləri görmüşdü. O, hələ 1983-cü ildə anasının İrəvanda elmi ezamiyyətdə olduğu zaman erməni həmkarının evində qarşılaşdığı hadisəni də danışır... Evin 10-12 yaşlı oğlu mənə xəritənin qarşısına gətirib Qara dənizdən Xəzər dənizinə qədər olan məsafəni göstərərək «buralar böyük Ermənistan olub», – dedi. «Ermənistan bu konfliktə küçə uşağına oxşayır. Sataşır, çətin düşəndə isə qaçıb dünya liderlərinin arxasında gizlənir», – deyərək Qarabağ xanlarının varisi söhbətinə yekun vurur. Bizə dəyən fiziki, mənəvi, maddi ziyanın ölçüsü, əvəzi yoxdur. Bunun hesabını kim verəcək? Necə olur, bir məktəbli topla vurub kiminsə şüşəsini sındıranda cəza alır, valideyni pulunu ödəyir. Bu boyda şəhərlər, kəndlər viran qalıb... Dünyada yaşayan 50 milyon azərbaycanlının bir terror təşkilatı da yoxdur. 10 milyon erməninin isə ayrı-ayrı ölkələrdə yaratdığı 13 terror partiyası dünyanın hər yerində qanlı olaylar törətməkdədir.

Ağdam yenidən qurulur, başdan yaradılır indi. Quru yerə ağac sancılıb yurd salınan kimi. Tək Ağdamı yox, Füzulini də, Zəngilanı da, Qubadlıyı da... Hamısını yenidən qururuq. Heyvanların dağıtdığını İnsanlar bərpa edir.

Azad etdiyimiz ərazilərdə hələ çox yaralar sarımalıyıq. Torpağı, meşələri, çayları sağaltmalıyıq. Hara baxsan, yazıq görünür. Ağdamın kəndləri «ağıllı», özü isə smart-şəhər olacaq, əvvəlki növrağı da qayıdacaq. Yenə də keçmişdə olduğu kimi erməni yandıracaq, bağrını çatladacaq.

Bir erməni girib sosial şəbəkədəki profilimə, kitabımdan paylaştığım, Qarabağ haqqında olan yazılarımı başdan-ayağa oxuyub, qarşısına da təəccüb işarəsi qoyub. Əvvəl pis oldum ki, düşmənin mənim səhifəmdə nə işi, istədim, deaktiv edim. Sonra sakitləşib fikirləşdim ki, qoy görsün onlar haqqında onlar görmədən nə düşünürük. Bir var, fərqli düşünüb özünü düşmənin qabağında sındırmamaq üçün ayrı şey deyəsən, bir də var, öz yaxınlarının arasında mətbəx söhbəti... Mənə təəccüblü gələn bu qədər mətni oxuması oldu. Bəlkə də özlərini tanıdığı üçün... Həqiqət çəkib aparıb.

Qarabağ Azərbaycandır!

Kitabın yarısını oxuyub. Qoy özünü kənardan görsün, görsün ki, bizi bu qədər daş qəbli özləri, əməlləri edib.

Faşist Almaniyası acı məğlubiyyətləri ilə rüsvayi-cahan olandan sonra dövlətin siyasəti dəyişdi. Almaniyayı da düşdüyü bataqlıqdan həmin o düzgün mövqe xilas etdi. Xalq öz düşməni tanıdı. Tanıtıldı. 75 ildir ki, Almaniya «Adolf» adı lənətli kimidir, kimsəyə qoyulmur bu ad. Bizim Vətən müharibəmizdə Ermənistan Qarabağa, özü də birbaşa ön xəttə, atəş altına atılan 18 yaşlılar birmənalı ölümə göndərilirdilər. Dövlət rəsmiləri güclərin bizim xeyrimizə qeyri-bərabər olduğunu müharibənin ilk günlərindən gördü və xalqını aldatmağa davam etdi. Bilrəkdən təslim olmadı, bizə qarşı 30 il dayanmadan sərgilədikləri faşizmi bu dəfə özlərinə tətbiq etdilər. Bizim ərazilərdə atıb getdikləri, Qızıl Xaçın dəfələrlə etdiyi çağırışlara baxmayaraq, yığışdırmadıqları meyitlərini yenə özümüz yığıb Gürcüstan vasitəsilə onlara ötürdük. Götürmək istəmirdilər. Meyit sənəd-sübutdur, gizlədə bilməyəcəkdilər axı... Sahibinə verməməkdən, xalqı «taktiki geriçəkilmələri» ilə daha bir müddət yola verməkdən ötrü öz millətinin balasını qurda-quşa yem edirdi Ermənistanın rəhbərliyi. Bizimkilər döyüş bölgələrinə soyuducu-maşınlar göndərmişdi ki, nə yerləşdi, yığıb verin özlərinə, üfunətli qalıqları müqəddəs torpağımızda qalmasın! Amma onlar 90-larda bizim şəhidləri vermirdilər... Əvəzində ya əsir düşmüş «boyevik» istəyirdilər, ya da benzin. Bu biz, bu da onlar... Qarabağın çöllərinə səpələnmiş yerdə qalan cəsədləri isə özləri kimi əsl çaqqallar didib parçaladı. Absolyut ədalət! Bu ədalət bizə baha başa gəlsə də... Çox gözləsək də.

Nə vaxtsa, «yüz min behiştin həsəd apardığı» Qarabağ yenə də cənnət olacaq! Heç kim də deməsin ki, bu «O» Qarabağ olmayacaq. Bu gün bəşəriyyətin sərvəti sayılan nə qədər şəhər, tarixi abidə, əsər yenidən həyata qaytarılıb. Napoleonun işğalından sonra Moskvanın yenidən qaldırılacağı 30 il çəkdi. Həmin o Paris Notrdam kilsəsi dəfələrlə yandırılıb, bəlkə də, əslindən çox az şey qalıb. Dünya muzeylərində heyran qaldığımız əsərlər ayrı-ayrı dönəmlərdə cırılıb, üzərinə rəng, turşu tökülüb, bıçaq zədəsi alıb. Bu gün də göz, könül oxşayır. Ruhdan düşməməliyik! Keçmiş Qarabağın əsasları üzərində Yeni Qarabağ salınacaq.

Belə deyim var: «Vətən üçün hər şey edilməyib, demək, kifayət qədər edilməyib». Biz isə Qarabağı yenidən cənnətə çevirmək üçün mümkün olanı da edəcəyik, mümkün olmayanı da! «Küllü Qarabağın abi-həyatı» yenə də «nərmü-nazik bayatı» olacaq! Nəbati demiş:

Görüm abad olsun ol Qarabağı...

Şənlik olsun, dağı, bağı, ırmağı...

Onlara isə xəyali «arsax»larını doymayan iştahaları ilə bir yerdə dəfn etməkdən savayı, bir şey qalmayacaq.

525-ci qəzet. – 2022. – 04 mart.